kõige põhjalikum ja ustavam senistest teostest sel alal.

Isikl. ja mujalt saadud andmed; Õitsituled IV (1926). *T.*

JÄNNES, vt. *suppl.* **GENETZ.**

JÄRV, Jaak, ajakirjanik, seltskonnategelane ja kirjanik, sünd. 5. IV 1852 Viljandimaal Vana-Suislepa v. sulase pojana. J.-e olles 5-aastane suri isa, ja ema asus vähemate lastega vanema poja juurde, kes Tartumaal Rõhukülas oli küla-koolmeistriks. Siin möödus J.-e noorpõlv; venna abil õppis J. niipalju, et ta valla-kooliõpetaja eksami õiendas, oli siis Vastse-Nõos mõne a. külakoolmeistriks, kavatsedes jätkata õppimist Valga õpetajateseminaris, milline plaan tal aga äpardus. Uue tegevusala otsimisel sai ta C. R. Jakobsonilt kutse ametisse tulla »Sakala« toimetusse. Peagi omandas J. siin Jakobsoni juhatusel sedavõrt ajakirjanduslikku oskust, et ta suvel 1881 usaldas iseseisvalt toimetajaks hakata, milleks ta omandas ostu teel Tartus A. Ainti (vt.) toimetusel ilmuva »Tartu Eesti Seitungi« ja andis seni kiratsenud ajalehele uue kuju. Et siiski Tartus oli raske võistelda kahe teise mõjuka lehega (Eesti Postimees ja Olevik), viis J. lehe Tallinna, muutes sealjuures lehe nime »Virulaseks», mis nimelisena 29. V 1882 peale leht Tallinnas ilmus. »Virulane« tõusis siin peagi tähtsamate eesti ajalehtede hulka ja kogus endale Eestis ennenägemata lugejatearvu (ilmumise lõpul oli lehel üle 5000 tellija). Toimetamistöö kõrval avaldas J. a. 1885 oma esimese suurema raamatu »Vallimäe neitsi«. Salakaebuste tagajärjel — nende algatajaks oli arvat. »Virulasega« võistleva »Valguse« toimetaja J. Kõrv (vt.) — saatis tolleaegne Eestimaa kuberner vürst Šahovskoi J.-e 2 a.-ks kodumaalt välja; selle tõttu oli »Virulane« sunnitud seisma jääma (viimane nr. ilmus 31. X 1888). Maapagulasena elutses J. Moskvas, kust tegi rohkesti kaastööd Eesti lehtedele, eriti »Postimehele«, mida jätkas ka kodumaale tagasi pöördudes, ehkki ta siin oma elukutseks võttis kilusoolamis- ja -suurmüügi äri. — Eriraamatuina ilmusid J.-elt sel ajajärgul jutustused »Ristitütar« (1891), »Karolus« (1892, II tr. 1923), õpetlikku laadi kirjatööd »Mehised mehed« (1889) ja »Ilm ja elu« 4-s andes (1890—91); kõlblusküsimusi käsitles J. kirjatöis »Joomise katk ja võitlemine tema vastu« (1890), »Sõnumed hukatuse ja õnnistuse teelt« (1891) ja »Meie seltside lõbuasjust« (1895). — Kui 1905. a. murrangu-aja mõjul J.-ele uuesti avanesid võimalused ajakirjanduse alal teotsemiseks, pani ta jaan. 1906 jällegi »Virulase« käima, seekord juba päevalehena, mis küll peagi suleti, kuid mitme teise nime all — »Täht«, »Säde«, »Uus Virulane«, viimati »Õigus« — oma ilmumist jätkas. Kolme esimese nime all sai leht ilmuda ainult lühikest aega, kuna »Õiguse« iga oli pikem. Sõjaseaduse kaotamise järel 1907. a. võttis leht endale jälle »Virulase« nime; »Õigus« jäi sama lehe teiseks väljaandeks. Äriliselt ei käinud lehe käsi hästi ning J. jättis hiljemini toimetustöö oma poja Hans J.-e hooleks, kes aga lehe väljaandmise õigused pea (1909) üle andis M. Antjele. J. asus uuesti Moskvasse oma kiluäri pidama, kuid töötas sealjuures ka kirjanduse alal edasi, kirjutades ajalehtedes, eriti »Virulases« ja selle järeltulijas »Tallinna Teatajas«, ja avaldas raamatud »Kas elu või surm?« (1910) ja »Naisterahvas süüpingis meeste ees« (1912). Sõja-aja raskustes lõppes J.-e kirjanduslik tegevus. Moskvas valitseva suure kitsikuse mõjul asus J. sealt 1919. a. alul vanema poja juurde Samaara kub. eesti asundusse, kus elutses järgm. a. kevadeni, põdedes talvel rasket kõhutüüfust. Sellest paranedes läks J. 1920. a. kevadel jäälagunemise eel teele oma abikaasa poole, kes sel ajal viibis Ufa kub. »Linda« asunduses. Viimast korda olevat J.-e nähtud suurel nädalal tuttava eestlase juures, kust ta üle Djoma jõe oma teekonda jätkanud; sest ajast jäi ta kadunuks. Hiljemini leiti J.-e laip jõe kaldalt ja maeti »Linda« asundusse. — Käsikirjaliselt on J.-elt säilinud dramaatiline teos »Adam Luik« (»Valguse võit«), ilmasõja-aegne jutustus »Nõdrameelne«, vähem töö »Viis miniatüüri« ning mitmed korraldamatud katkendid.

J. oli tüüpiline ärkamisaja tegelane, mil olude sunnil »rahvatöös« tuli avaldada väga mitmekülgset tegevust. J. algas oma tööd õpetajana, ühtlasi kirjanduse alal luuletamisega tegemist tehes; a. 1873 ilmus temalt luuletustevihk »Lillekimbukene«, mis sisaldas 29 lüürilist laulu. Katsudes tagajärjetult õnne ka heliloojana asus J. küpsemas eas jutukirjanduse alale ning omandas siin peagi tähelepanu ja lugupidamise, eriti selle tõttu, et ta oma juttude ained valis Eesti ajaloost. Oma jutustustele suutis J. küll sisse põimida sel ajal kaasakiskuvat põnevust, luues ülikeerulist välist sündmustikku, mille juures aga tegelaste iseloomustus, psühholoogiline külg ning miljöökirjeldus jäi kehvaks ning kahvatuks. Väärtuslikuim J.-e 3-st ajaloolisest jutustusest on »Karolus«, mis äratas huvi Soomeski. Rahvusliku iseteadvuse arendamisel oli neil jutustusil tol ajal siiski suur mõju. — Vanemas eas asus J. eluraskuste mõjul teiselaadilise kirjanduse soetamisele, püüdes anda kõlblist eluõpetust, edendada karskust, tutvustada hiljemini eesti lugejakonda vegetarianismi ja isegi spiritismiga, toetada naisliikumist jne. — Tähtsaim osa J.-e elutööst langeb